

'Geloven en de zoektocht naar (h)erkenning van vrouwen'

Lezing gehouden door Arine Benschop www.wasti.nl

op 9 januari 2019 in de Maartenszaal van de Sint Martinuskerk in Voorburg

LEZING UIT HET EVANGELIE

En dit waren Jezus' discipelen:

Maria van Magdala,

Johanna,

Susanna,

de Samaritaanse vrouw,

Maria en Marta van Betanië,

de naamloze vrouw met de mirre,

Maria, die de echtgenote van Klopas was,

de Kananese vrouw,

de moeder van de zonen van Zebedeüs,

Maria, die de moeder van Jakobus de jongere was,

Salome

en vele andere vrouwen.

VERHALEN VÉRDER VERTELLEN

De verhalen uit de Bijbel zijn eeuwenlang verder verteld. Het zijn verhalen uit oude tijden, die meestal over mannen gaan. Ook bij het verder vertellen hebben vooral mannen de kans gekregen er betekenis aan toe te kennen.

De teksten zeggen weinig over vrouwen, meestal gaat het om stereotiepe rollen, en wat er staat is vaak vrouwonvriendelijk, soms impliciet vrouwonvriendelijk, omdat vrouwen niet genoemd worden, soms expliciet vrouwonvriendelijk met regels die vrouwen verwijzen naar ondergeschikte posities of zelfs met goedkeuring van misbruik van vrouwen.

En omdat het om de Bijbel gaat en theologen meestal ook belangrijke posities in de kerk hadden, was en is het soms nog steeds voor veel gelovigen moeilijk om daar kritisch tegenover te staan. "Het staat toch in de Bijbel?" is daarbij een veel gehoord argument.

Mensen vergeten daarbij, of ze zien het gewoonweg niet, dat dat argument niet consequent gebruikt wordt. In de Bijbel wordt bijvoorbeeld veelvuldig gesproken over slavernij. Slaven en slavinnen waren een gewoon verschijnsel en hoewel Hebreeuwse slaven enige wettelijke bescherming genoten, gold dat niet voor slaven die men kocht uit omliggende landen (LEV 25, 44-46). Daar denken we nu gelukkig wel anders over.

Om recht te doen aan de vrouwen uit Bijbelse tijden, vergt het een kritische blik om te zien welk wereld- en mensbeeld de Bijbelteksten, hun vertaling, uitleg en hervertellingen ons presenteren. Én we kunnen zelf aan de slag gaan met de verhalen om ze te vertellen vanuit nieuwe invalshoeken en om de vrouwen erin aan het woord te laten komen. Zo worden de verhalen véerder verteld dan ze ooit verteld zijn.

IN HET BEGIN

Niet voor niets ben ik begonnen met van de namen van Jezus' discipelen. Het zijn allemaal vrouwen die in de evangeliën genoemd worden. Uit de evangeliën blijkt dat de Jezusbeweging vrouwvriendelijk begon. Van Jezus wordt verteld dat hij vrouwen als leerlingen heeft, dat hij ze serieus neemt en dat hij zich niets aantrekt van regels die het mannen en vrouwen verbieden met elkaar om te gaan.

Als het christendom institutionaliseert, verdwijnt die vrouwvriendelijkheid. We zien dat al in teksten van het Nieuwe Testament, waarin het vrouwen bijvoorbeeld verboden wordt in de gemeente het woord te nemen.

Wat je daarbij wel moet bedenken is, dat het gaat om prescriptieve teksten en niet om descriptieve teksten. Dat wil zeggen dat de teksten niet de situatie beschrijven zoals die is, maar dat ze voorschrijven hoe de schrijver vindt dat de situatie zou moeten zijn. Juist uit die teksten waarin het vrouwen verboden wordt als voorganger op te treden, blijkt dat vrouwen dat in de praktijk wel degelijk deden. Iets wat toch nooit gebeurt, hoef je ook niet te verbieden.

DE INVLOED VAN VERTALINGEN

Van een deel van de vrouwen die ik zojuist noemde in de lijst als Jezus' discipelen, wordt in de evangeliën expliciet vermeld dat ze Jezus uit Galilea zijn gevolgd (LUC 8, 2-3 EN/OF MAT 27, 55-56 EN/OF MAR 15, 40-41): Maria van Magdala (LUC, MAT, MAR), Maria de moeder van Jakobus de jongere (MAT, MAR), de moeder van de zonen van Zebedeüs (MAT), Salome (MAR), Johanna (LUC), Susanna (LUC) **en vele andere vrouwen** (LUC, MAT, MAR).

Voor u verder leest, heb ik nu een vraag aan u: Wat wordt er in de evangeliën gezegd over de rol van de vrouwen die Jezus uit Galilea waren gevolgd?

Eigenlijk was mijn vraag een beetje een strikvraag. Want het hangt er maar vanaf welke Bijbelvertaling je leest, wat je antwoord zal zijn. In de Griekse tekst van Lucas 8 staat dat de vrouwen Jezus en zijn andere volgelingen "uit hun eigen middelen dienden". Dat laatste woord, dienden, is het Griekse woord *διακονέω* (*diakoneō*). Het is belangrijk om dat hier intertekstueel te beschouwen: op wat voor manier wordt het elders in de Bijbel gebruikt? Het blijkt een centraal begrip te zijn in Jezus' boodschap. Van Jezus zelf wordt gezegd dat hij komt om te dienen (MAT 20, 28; LUK 22, 27), wie Jezus wil dienen moet hem volgen (JOH 12, 26) en Jezus zegt tegen zijn volgelingen: "De belangrijkste onder jullie zal jullie dienaar zijn." (MAT 23, 11). Daarnaast wordt het woord in de praktische betekenis van dienen gebruikt.

Ik heb van 6 Bijbelvertalingen genoteerd wat er staat over de rol van de vrouwen. In al die Bijbelvertalingen wordt op de plaatsen waar de term *διακονέω* zo'n centraal begrip blijkt te zijn de vertaling "dienen" en "dienaar" gebruikt. Maar in Lukas 8 vers 3 worden soms andere vertaalkeuzes gemaakt.

Eerst worden enkele vrouwen met name genoemd – Maria van Magdala, Johanna en Susanna – en dan volgt

... en vele anderen, die Hem dienden van hare goederen.	STATENVERTALING 1637, DRUK VAN 1931
... en vele andere, die hen dienden met hetgeen zij bezaten.	NEDERLANDS BIJBELGENOOTSCHAP 1951
... en vele andere vrouwen die uit eigen middelen voor Jezus en zijn leerlingen zorgden.	GROOT NIEUWS BIJBEL 1996
... en nog tal van anderen, die uit hun eigen middelen voor hen zorgden.	NIEUWE BIJBELVERTALING 2004
... verscheidene vrouwen gingen met Hem mee. De vrouwen zorgden voor hun eten en drinken en betaalden dat allemaal uit eigen zak.	HET BOEK, 'EEN EIGENTIJDSE VERWOORDING VAN DE BIJBEL' 1988
... en nog vele andere vrouwen, die hen uit eigen middelen onderhielden.	KBS, WILLIBRORD 1995

Ik zal er maar geen doekjes om winden. Van deze vind ik er drie niet acceptabel wat de vertaling van διακονέω betreft.

Hoewel je tegen de bovenste twee op het eerste gezicht kunt aanvoeren dat vrouwen stereotiep worden gekoppeld aan dienen, is het toch een goede keuze als je de grotere context in beschouwing neemt, vanwege de belangrijke betekenis van dienen in Jezus' boodschap. Je moet wel een veel beter woord hebben, als je daar van afwijkt.

Helaas kun je over de volgende twee, de Groot Nieuws Bijbel en de Nieuwe Bijbelvertaling, niet zeggen dat ze een beter woord hebben gekozen. Door dienen met 'zorgen voor' te vertalen, maken ze juist wel een stereotiepe keuze: de vrouwen zorgen voor de mannen, opdat zij hun belangrijke werk kunnen doen.

Het Boek maakt het helemaal bont door het dienen te beperken tot zorgen voor het eten en drinken. Het recht van de vrouw is daar klaarblijkelijk het aanrecht.

De Willibrord maakt een heel andere keus, een keus waarvan ik wel gecharmeerd ben. Ze doen door die vertaalkeuze ook recht aan de lading van het woord "middelen", het Griekse ὑπάρχοντα (huparchonta), dat bezittingen betekent. Vaak wordt daarmee bedoeld al iemands bezittingen, en het wordt gezegd van rijke mensen. Door te vertalen "... en nog vele andere vrouwen, die hen uit eigen middelen onderhielden." zien we hier welgestelde vrouwen voor ons, die prima hun eigen zaken kunnen beheren en zelf kiezen wat ze met hun geld doen.

Zo ziet u wat voor invloed vertalingen kunnen hebben op het beeld dat van mensen, in dit geval van vrouwen, opgeroepen wordt. En voor ik verder ga naar een volgend onderwerp, heb ik over deze vertalingen nog een vraag: Welke andere vertaalkeuze valt u op?

Het meest in het oog springend vind ik weer Het Boek. Daar wordt het woord πολλάί (pollai) vertaald door 'verscheidene'. Wat stel je je daar bij voor? Ik een stuk of 3, 4, misschien 5? En dat terwijl er echt geen enkele andere betekenis van het woord is dan 'vele'. Daar stel ik me er zeker 20 bij voor. Zo worden de vrouwen die in de tekst aanwezig zijn door de vertaling van Het Boek ook nog eens gedecimeerd.

PATRIARCHAAT EN ANDROCENTRISME

Nu even een stukje theorie, misschien een beetje taai, maar wel belangrijk.

De Bijbel is een patriarchale en androcentrische tekst. Dat komt enerzijds door de tijden waarin de tekst is ontstaan en anderzijds ook door de keuzes die gemaakt zijn over de canon, over welke boeken er wel en welke er niet in de Bijbel terecht kwamen.

Wat wil dat zeggen? Patriarchaal en androcentrisch?

De verhalen die in de Bijbel worden doorgegeven, spelen zich af in patriarchale culturen. In een patriarchale cultuur worden mannen gezien als de rechtmatige leiders en bekleders van de posities die de samenleving belangrijk acht, terwijl vrouwen onderdanig moeten zijn en ze de mannen moeten helpen hun status te behouden. De beide culturen waarbinnen het christendom ontstond, zowel de Joodse als de Hellenistische, waren patriarchaal.

Ieder die enerzijds veel waardevols vindt binnen het christendom en er 'geloof aan hecht' en anderzijds overtuigd is van de onjuistheid en onrechtvaardigheid van het patriarchaat zal zich rekenschap moeten geven van de patriarchale elementen in de christelijke verhalen en moeten besluiten hoe daar mee om te gaan.

Maar dat is niet het enige. De Bijbelverhalen zijn ook androcentrisch. Dat wil zeggen: ze stellen de man in het centrum. Androcentrisme is de vaak onbewuste overtuiging dat het mannelijk normatief is voor mens-zijn.

Patriarchaat en androcentrisme hangen samen, maar androcentrisme kan ook voorkomen in samenlevingen die officieel niet (meer) patriarchaal zijn, zoals de onze.

Androcentrisme uit zich in verhalen bijvoorbeeld doordat de verhalen voornamelijk over mannen gaan en er toch de indruk gewekt wordt dat hiermee alles gezegd is wat er te zeggen valt. 'Mensen' worden gelijk gesteld aan 'mannen'. Soms gaan de verhalen wel over alle mensen, maar als je goed kijkt, blijkt wat er staat veel meer van toepassing te zijn op mannen dan op vrouwen. Wanneer er wel expliciet aandacht is voor vrouwen, wordt het vrouwelijke gepresenteerd als 'bijzonder', als afwijkend van de mannelijke/menselijke norm. In veel culturen waren (en zijn) mannen de schrijvers. Over vrouwen (als object) wordt dan geschreven vanuit het standpunt van het mannelijk subject. Vrouwen worden zelden als subject gepresenteerd. Al deze androcentrische aspecten zijn in de Bijbelverhalen terug te vinden. Ze worden verder nog versterkt doordat ook onderzoek naar en uitleg van die verhalen door androcentrisme is getekend.

SARA'S VERHAAL?

Aan het verhaal over Sara en Abraham in Genesis 11-25 kun je goed zien hoe patriarchaal en androcentrisch de teksten zijn. (Voor wat volgt, is het niet nodig het verloop van het verhaal te kennen, maar u kunt het natuurlijk 'even' nalezen.)

Om te zien hoe Sara's verhaal ons wordt verteld in Genesis 11-25 heb ik geteld in hoeveel verzen Sara genoemd wordt en hoe: handelt ze uit zich zelf, wordt er vermeld dat ze degene volgt die handelt of wordt er iets over haar gezegd zonder dat ze zelf handelt? Als Sara zelf handelt, is ze subject. Grammaticaal gezien is het subject het onderwerp van de zin. Op enkele plaatsen is Sara wel deel van het onderwerp van een zin, maar wat ze doet, doet ze

niet uit eigen initiatief: ze trekt mee met anderen en heeft daarin geen keus, ze volgt het handelingsverloop dat ze zelf niet beïnvloedt. Als Sara het lijdend voorwerp van de zin is of als er op een andere manier iets over haar gezegd wordt, is ze object. Er wordt met haar gehandeld of over haar gepraat, maar zelf handelt of spreekt ze niet. Ook de vermeldingen van Abraham heb ik geteld. (Het hoofdstuk waarin Abraham ver van huis ten strijde trekt en het hoofdstuk na Sara's dood heb ik bij beide niet meegeteld.) Wat valt op?

	totaal	subject	object	verhouding	vrouw / man van	(geen) moeder van	zus van
Sara	70	14	56	1:4	28	12	5
Abraham	>200	>100	<100	1:1	1		

Abraham wordt ruim 200 keer genoemd, meer dan 100 keer als subject en iets minder dan 100 keer als object. Hij wordt dus in ongeveer gelijke verhouding als subject en als object genoemd. Sara wordt maar 70 keer genoemd én de verhouding tussen subject en object is bij haar helemaal zoek. Ze wordt vier keer vaker beschreven als persoon waarmee gehandeld wordt dan als handelende persoon. In sommige hoofdstukken wordt ze helemaal niet genoemd, terwijl ze wel aanwezig is.

Hieraan zien we het androcentrisme geïllustreerd. In veel gevallen vindt de schrijver het niet nodig iets over Sara te vertellen, want de informatie over Abraham is genoeg. En als Sara in de tekst voorkomt, wordt er zelden iets vanuit haar perspectief verteld.

Hoe patriarchaal het verhaal is, blijkt wel uit de manier waarop Sara aan ons wordt gepresenteerd. Als Sara genoemd wordt, wordt er 28x bij gezegd dat ze "vrouw van" Abraham is. Andersom gebeurt het 1x. Verder horen we 3x dat ze onvruchtbaar is, dus juist niet "moeder van een zoon" is en later 9x dat ze "moeder van" Isaäk zal worden of is. In twee verhalen wordt ze verder 5x als "zuster van" Abraham gepresenteerd. Zelden is ze gewoon Sara en wordt ze beschreven als zichzelf. Haar identiteit wordt totaal bepaald door de positie die ze ten opzichte van anderen inneemt als vrouw van, zus van en moeder van.

Als het verhaal aandacht besteedt aan Sara gaat het over voortplanting en seksualiteit. Daar draait het om in haar rol in de patriarchale samenleving. Ze wordt geïntroduceerd als onvruchtbaar (GEN 11). Haar lichaam wordt ter beschikking gesteld aan Farao (GEN 12, #METOO SARA). Omdat ze onvruchtbaar is, geeft ze Hagar aan Abram (GEN 16, #METOO HAGAR). Abraham krijgt de belofte dat Sara toch een zoon zal krijgen (GEN 17 EN 18). Haar lichaam wordt ter beschikking gesteld aan Avimelech (GEN 20, #METOO SARA). Sara baart een zoon (GEN 21).

WAT KUN JE ERAAN DOEN?

Nu kun je je afvragen hoe erg het is, dat die verhalen patriarchaal en androcentrisch zijn. Er zijn minstens drie redenen waarom ik vind dat het problematisch is.

- 1 Ook al weet je dat het toen een heel andere tijd was, zo'n verhaal heeft toch invloed op je beeldvorming.
- 2 Vrouwen kunnen zich veel minder identificeren met de teksten dan mannen, en als ze dat wel doen vaak in ongunstige rollen.
- 3 De tekst doet geen recht aan de vrouwen in de verhalen.

Als dat zo is, wat kun je er dan aan doen?

- 1 Teksten met vrouwen meer aandacht geven. Dat heb ik gedaan door te beginnen met de lijst van Jezus' discipelen.
- 2 Altijd kritisch lezen, kritiek durven hebben op wat het verhaal vertelt (deconstructief).
- 3 Vrouwen in de verhalen meer stem geven (constructief).
- 4 Waar geen vrouwen genoemd worden ze erin lezen, ze toevoegen en hun verhaal vertellen (constructief).

Nu wordt vaak tegengeworpen dat dat niet objectief is. Dat klopt. Maar je moet je realiseren dat geen enkele uitleg objectief is. Iedereen brengt zichzelf en de eigen voorkeuren en blinde vlekken mee. In de feministische tekstuitleg, is het daarom een belangrijk beginsel, dat je duidelijk maakt wat je uitgangspunt is.

Zo ben ik een witte, westerse vrouw uit de middenklasse met een protestants christelijke achtergrond, die aan een rooms-katholieke faculteit feministische theologie heeft gestudeerd. Mijn uitgangspunt bij theologiseren is dat ik niet zozeer inzet op de waarheid van geloof en geloofsverhalen, maar op de waarde ervan. Ik stel daarbij de vraag voor wie de verhalen goed zijn, wie er de bevoorrechte personen in zijn, wiens perspectief we voorgeschoteld krijgen. En ook de vraag voor wie de verhalen niet goed zijn, wie er geen aandacht krijgen, wie er wellicht slachtoffer zijn, wie geen naam hebben en geen stem. Om ze vervolgens wel aandacht, een naam en een stem te kunnen geven.

HERVERTELLINGEN MAKEN HET ER VAAK NIET BETER OP

Hoewel je zou denken dat het probleem bij de Bijbeltekst zelf ligt, als het gaat om patriërchaat en androcentrisme, blijken vertalingen, uitleg en hervertellingen het vaak nog erger te maken. Wat vertalingen betreft hebben we al het voorbeeld gezien van Lucas 8. En er zijn helaas nog talloze voorbeelden meer te vinden. Maar in hervertellingen gaat het vaak nog veel erger fout. Als je kritisch gaat kijken naar kinderbijbels rijzen je de haren geregeld te berge. Toch lees en kijk je er ook makkelijk overheen als je er niet heel attent op bent.

Als voorbeeld heb ik geen tekst, maar afbeeldingen. Het zijn afbeeldingen uit de Kijkbijbel, een kinderbijbel vooral bedoeld voor jonge kinderen. Ik heb erin gezocht naar de vele vrouwen die Jezus uit Galilea volgden, maar ik heb ze niet gevonden. Als Jezus (in de wit met grijze mantel) met zijn volgelingen wordt afgebeeld zijn dat alleen mannen.

© Kijkbijbel

Een enkele keer worden er wel vrouwen afgebeeld, maar dan vaak van binnenshuis toekijkend, ze maken geen deel uit van het openbare leven op straat. Op het volgende plaatje zien we dat ook. De andere vrouw is wel buiten, maar ze heeft kennelijk een huishoudelijke klus, gezien de kruik die ze draagt, en lijkt daarom niet op pad met Jezus als leerling.

© Kijkbijbel

Dit plaatje is het enige wat ik heb kunnen vinden met een vrouw die vlak bij Jezus naar hem luistert. Ze staat daarbij helaas nog wel letterlijk in de schaduw van een man.

© Kijkbijbel

Natuurlijk zijn er wel verhalen opgenomen in de Kijkbijbel waarbij vrouwen voorkomen in de plaatjes, het zijn de verhalen waarin vrouwen overduidelijk aanwezig zijn, waar je niet om ze heen kunt. Maar zelfs dan kan het zijn dat er een merkwaardige keuze gedaan wordt. Vergelijk maar eens de afbeelding behorend bij het verhaal van de vrouwen die de eerste getuigen zijn van de opstanding en aan wie Jezus verschijnt én de afbeeldingen behorend bij het verhaal van de eerste mannen aan wie Jezus daarna verschijnt.

De vrouwen op Paasmorgen

vrouwen onderweg naar het graf (Lucas: 3 met naam en nog enkele vrouwen)

Jezus komt de vrouwen tegemoet en groet hen

de vrouwen haasten zich naar de andere volgelingen

De Emmaüsgangers

onderweg

Jezus sluit zich bij hen aan

herkenning

naar de andere leerlingen om het te vertellen

U ziet dat ik vind dat er nogal wat ontbreekt aan afbeeldingen bij het eerste verhaal. Het gevolg is, dat de rol van de vrouwen afgezwakt wordt, en de mannen veel meer op de voorgrond komen als getuigen dat Jezus leeft.

VÉRDER VERTELLEN

Nu het laatste verhaal waar ik met u naar wil kijken. Het is de parabel, de gelijkenis van de vasthoudende weduwe. Ik heb deze tekst uitgekozen, om te laten zien, hoe je niet alleen kritiek kunt leveren op Bijbelteksten, vertalingen en commentaren, maar hoe je er ook zelf op een andere manier tegen aan kunt gaan kijken. Dat lukt niet zomaar, het is een bewust proces. Hier volgt de parabel in mijn eigen vertaling.

De vasthoudende weduwe, Lucas 18, 1-8

¹En [Jezus] vertelde hun een gelijkenis erop gericht dat ze altijd moesten bidden en niet verslappen,
²zeggend:
'Er was een zekere rechter in een zekere stad, die God niet vreesde en zich voor geen mens schaamde.
³En er was een weduwe in die stad en zij kwam telkens tot hem, zeggend:
"Doe mij recht tegenover mijn tegenpartij."
⁴En hij wilde niet, een tijdlang, maar daarna zei hij bij zichzelf:
Ook al vrees ik God niet en schaam ik me voor geen mens,
⁵ik zal toch, omdat deze weduwe mij afmatting bezorgt, haar recht doen, opdat zij niet, een grens bereikend, mij een blauw oog slaat.'
⁶En de heer zei:
'Hoor wat de rechter van het onrecht zegt.
⁷Zal dan God niet zeker recht doen aan zijn uitverkorenen die tot hem roepen dag en nacht? En hij heeft een lange adem ter wille van hen.
⁸Ik zeg u dat hij hen met spoed recht zal doen. Alleen, als de mensenzoon komt, vraag ik je, zal hij die vasthoudendheid vinden op aarde?'

VERTALING ARINE BENSCHOP

Het is gebruikelijk dat commentaren uitleggen wie er voor wie en wat er voor wat staat in een gelijkenis. Ook vertalers willen graag met zo'n schema in het achterhoofd dat het verhaal een logisch geheel is. Daar komt dan verder nog bij dat westers denken rechtlijniger is dan oosters denken. In de westerse theologie moet een schema van wie voor wie en wat voor wat staat wel graag helemaal kloppen, alles moet in hetzelfde perspectief gezien kunnen worden. Oosters denken laat meer ruimte voor wisseling van perspectief.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat westerse theologie bij deze gelijkenis uitgaat van het volgende schema.

weduwe	=	gelovigen
vragen om recht	=	bidden
vasthoudendheid	=	niet verslappen
recht doen	=	verhoren van gebed
rechter	=	God

Er is wel iets lastig aan dit schema en veel commentaren wringen zich in allerlei bochten om dat weg te verklaren. De rechter van het onrecht zou in de parabel voor God staan. Daar wringt toch wel een schoen. En zonder veel aandacht te besteden aan de weduwe in het verhaal is men steeds bezig te proberen te verklaren hoe de rechter wel en toch niet beeld van God is in de gelijkenis.

En dan is er nog iets anders. In vers 1 gaat het over bidden van de gelovigen, maar in de parabel en ook in de slotopmerking gaat het over roepen om recht door de weduwe en de gelovigen. Nu moeten we ons realiseren dat in vers 1 Lúcas zegt dat het om bidden gaat. Hij heeft dat als redacteur aan het verhaal toegevoegd. Dat de toepassing van een parabel een keuze is van de evangelist kun je bijvoorbeeld zien aan de parabel van Het verloren schaap. Lucas en Matteüs geven daar heel verschillende toepassingen van. We kunnen de parabel over de weduwe dus lezen zonder ons iets aan te trekken van hoe Lucas vindt dat we 'm moeten uitleggen. Het bidden uit vers 1 zetten we tussen haakjes.

Nu is er veel te vertellen over weduwen en rechters in Israël. En ik kan al mijn vertaalkeuzes verantwoorden. Maar waar het me om gaat is het beste toe te lichten aan de afsluitende opmerking van de gelijkenis, die in vers 6 begint.

Het laatste zinnetje van vers 7 blijkt voor de meeste vertalers lastig te zijn, omdat ze er geen logica in zien. Als je mijn vertaling met de Nieuwe Bijbelvertaling vergelijkt zie je dat er iets heel anders staat. Bij mij: "En hij heeft een lange adem ter wille van hen." In de NBV: "Of laat hij hen wachten?" Heel veel andere vertalingen hebben iets vergelijkbaars gekozen. De KBS kiest: "naar wie Hij welwillend luistert". Geen enkele vertaling die ik heb gevonden, kiest net als ik. En dat terwijl in het Grieks letterlijk staat "Hij heeft een lange adem ter wille van hen." ofwel "Hij houdt lang vol ter wille van hen." Deze terminologie wordt gebruikt wanneer sprake is van geduldigheid en dapper volharden bij tegenslagen en problemen.

Waarom wil niemand dat zo vertalen? Volgens mij omdat iedereen denkt in het schema: de weduwe dat zijn de gelovigen, en die zijn vasthoudend, die hebben een lange adem; de rechter dat is God, en daar gaat het niet over vasthoudendheid, maar over al dan niet wachten met reageren/ al dan niet willen luisteren. Om er dan toch een draai aan te geven,

gebruikt men dit zinnetje om duidelijk te maken dat er wel degelijk verschil is tussen de rechter van het onrecht en God. Er wordt gekozen voor de interpretatie “Of laat hij – God – hen (ook) wachten?” / “naar wie God (wel) welwillend luistert”. Bij de laatste keuze lukt het dan ook nog om een link te leggen naar het bidden van vers 1. Maar een vertaling, zelfs een vrije vertaling, kan ik het in beide gevallen niet noemen. Ik vind geen aanwijzingen in de Griekse tekst dat dat er staat.

En dat terwijl er een heel plausible verklaring te geven is voor wat er letterlijk staat. “[God] heeft een lange adem ter wille van hen.” Maar dan moet ik wel én oosters én feministisch gaan denken. Oosters wil zeggen: bij het verklaren van de gelijkenis mag je van perspectief wisselen. En feministisch denken maakt de weg vrij voor niet stereotiep redeneren over de rollen die mensen kunnen spelen.

In de parabel heeft de weduwe een lange adem. Waarom zou de weduwe dan niet beeld van God kunnen zijn? Velen komen niet eens op dat idee, naar ik vermoed vooral omdat de weduwe een vrouw is. En men zou zich af kunnen vragen waar de gelovigen dan blijven in het verhaal. Dat laatste is echter alleen een probleem als we vinden dat alle vergelijkingen één-op-één moeten zijn. Maar waarom zou de weduwe niet zowel beeld kunnen zijn van God als van de gelovigen? Waarom zou ons perspectief niet kunnen wisselen tussen die twee beelden?

Het ene moment kunnen we ons als gelovigen **identificeren met de weduwe** die onrecht aan de kaak stelt en een voorbeeld nemen aan haar vasthoudendheid, het andere moment kunnen we ons in onze strijd gesteund weten door **God die net zoals de weduwe** een lange adem heeft als het er om gaat om recht te vragen aan een onrechtvaardige wereld ter wille van ons (en ieder die dat nodig heeft). De beelden kunnen zelfs samenvallen als we in het werken van gelovigen aan rechtvaardigheid God aan het werk zien.

En als we dan toch per se een kloppende vergelijking willen maken, dan komt deze er uit te zien als het volgende schema.

rechter	=	onrechtvaardige structuren en mensen
vragen om recht	=	onrecht aan de kaak stellen
vasthoudendheid	=	niet verslappen
recht (laten) doen	=	structuren/mensen veranderen
weduwe	=	zowel God als gelovigen

Zo ziet u wat voor verrassende uitleg je kunt vinden, als je bestaande patronen wilt doorbreken.

Ik hoop dat ik u met deze parabel van de vasthoudende weduwe heb getoond hoe je een verhaal véerder kunt vertellen dan het gewoonlijk verteld wordt. Met dit voorbeeld en de andere voorbeelden heb ik u willen laten zien hoe je recht kunt en moet doen aan vrouwen, aan haar handelen en ervaring, door ze een evenredig deel aan aandacht en erkenning te geven, en ze stem te geven om haar verhaal te vertellen.